

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

00-090 Warszawa
Al. Solidarności 77

Tel. centr. 551 77 00
Fax 827 64 53

Warszawa, 18.09. 2002 r.

35737

RPO-409598-VII/02/6.5

Pan
Grzegorz Kurczuk
Minister Sprawiedliwości
- Prokurator Generalny
WARSZAWA

Szanowny Panie Ministrze,

W dniu 27 sierpnia 2002 r. zwróciłem się do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z wnioskiem o skreślenie § 6 Instrukcji Nr 3 Dyrektora Generalnego SW z dnia 10 kwietnia 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad organizowania nauczania w szkołach oraz szkolenia kursowego przy zakładach karnych i aresztach śledczych, albo wprowadzenie takiej zmiany jego treści, która nie będzie sprzeczna z aktami prawnymi wyższej rangi.

Podstawą mojego wystąpienia są uzasadnione wnioski skazanych, w których żalą się oni, że wprowadzony przez więziennictwo zakaz skierowania osadzonego do nauczania w szkole takiego samego typu, lecz w innym zawodzie niż uprzednio zdobyty, ogranicza przysługujące na mocy art. 102 pkt 5 Kkw prawo do kształcenia. Zakaz ten uniemożliwia w niektórych sytuacjach rozpatrzenie przez komisję penitencjarną w trybie indywidualnym potrzeby objęcia skazanego nauczaniem w celu przekwalifikowania zawodowego.

Zgodnie z § 6 powołanej wyżej Instrukcji Nr 3 Dyrektora Generalnego S W zakwalifikowanie osadzonego do nauczania w szkole takiego samego typu, jaką już ukończył, jest możliwe w celu przekwalifikowania zawodowego w dwóch sytuacjach: 1) w przypadku, gdy sąd orzekł w stosunku do niego zakaz wykonywania wyuczonego zawodu lub 2) gdy ze względów zdrowotnych nie może on wykonywać wyuczonego zawodu.

Wynikający z treści § 6 Instrukcji Nr 3 zakaz kierowania do nauczania obejmuje więc wszystkie inne sytuacje, które dotyczą zwłaszcza potrzeby przekwalifikowania zawodowego osoby pozbawionej wolności w związku ze zmieniającą się ofertą rynku pracy na wolności lub w celu zatrudnienia w czasie odbywania kary w innym zawodzie niż wyuczony. Charakter ograniczeń wskazuje, że dotyczą one najczęściej osób skazanych na długoterminowe kary pozbawienia wolności.

Ograniczenia wprowadzone w § 6 omawianej Instrukcji Nr 3 nie są jednak uprawnione zarówno na gruncie prawa karnego wykonawczego, jak i regulacji dotyczących kształcenia w systemie szkolnictwa powszechnego.

Przepisy Kodeksu karnego wykonawczego, a w szczególności jego oddziału 6 - Nauczanie, stwarzają szerokie możliwości realizacji prawa skazanych do kształcenia i samokształcenia. Jedynie w art. 130 § 3 Kkw określa się pierwszeństwo w uzyskaniu możliwości objęcia nauczaniem w zakładzie karnym. Odnosi się je do skazanych, którzy nie ukończyli szkoły podstawowej lub nie mają wyuczonego zawodu albo po odbyciu kary nie będą mogli go wykonywać. Przepis ten nie pozbawia jednak skazanych, którzy nie spełniają wymienionych wyżej kryteriów, możliwości objęcia nauczaniem w zakładzie karnym.

Ograniczeń w tym zakresie nie czyni również wydane na podstawie art. 134 Kkw rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 listopada 1998 r. w sprawie nauczania w zakładach karnych... (Dz.U. Nr 156, poz. 1025). Wręcz przeciwnie; § 1 tego rozporządzenia stanowi, że nauczanie skazanych i tymczasowo aresztowanych prowadzi się m.in. dla przekwalifikowania zawodowego, wdrożenia do samokształcenia oraz podnoszenia poziomu wiedzy zawodowej i ogólnej.

Należy jednocześnie uznać, że treść § 6 omawianej Instrukcji Nr 3 wykracza poza cel określony dla jej wydania, którym jest ujednoczenie czynności związanych z organizowaniem nauczania w szkołach oraz szkolenia kursowego.

W udzielonej na moje wystąpienie odpowiedzi z dnia 10 września 2002 r. gen. Jan Pyrcak, Dyrektor Generalny Służby Więziennej stwierdził, że zapis § 6 Instrukcji Nr 3 nie ogranicza skazanym możliwości kształcenia i samokształcenia oraz przekwalifikowania zawodowego. Nie stanowi również naruszenia obowiązujących przepisów ustawowych i podustawowych i jest zbieżny z ustalonym systemem nauczania w szkołach.

W uzasadnieniu swojego stanowiska gen. Jan Pyrcak wyjaśnił, że formułując zapis ww. paragrafu miano na uwadze zapewnić możliwość nauki przede wszystkim tym osadzonym, którzy nie ukończyli szkoły zawodowej i nie posiadali kwalifikacji zawodowych; uwzględniono także potrzebę przeciwdziałania nieuzasadnionemu transportowaniu osadzonych. Zapis § 6 Instrukcji Nr 3 ma bowiem zapobiec możliwości wykorzystywania przez skazanych podjęcia nauki w innej szkole tego samego typu do zmiany zakładu karnego i poprawy warunków odbywania kary, a nie do

przekwalifikowania zawodowego. Ponadto - zdaniem Dyrektora Generalnego SW - przepisy Kodeksu karnego wykonawczego i regulaminu wykonywania kary pozbawienia wolności nie dają skazanym uprawnień do ukończenia szkoły tego samego typu w kilku zawodach.

Z opisanym stanowiskiem nie mogę się jednak zgodzić. Konstytucyjne prawo do nauki, przez które należy rozumieć również prawo do nauki w celu przekwalifikowania zawodowego, przysługuje każdemu, a ograniczenia w zakresie korzystania z tego prawa mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko z przyczyn, o których mowa w art. 31 ust. 3 Konstytucji RP. Tymczasem treść § 6 omawianej Instrukcji uniemożliwia w niektórych sytuacjach, w tym w sytuacjach wskazanych przeze mnie powyżej, rozpatrzenie przez komisję penitencjarną uzasadnionej potrzeby objęcia skazanych nauczaniem w celu przekwalifikowania zawodowego.

Nie do przyjęcia jest również podane w odpowiedzi uzasadnienie dla wprowadzenia takiego ograniczenia. Zapobieganiu wykorzystywania przez skazanych podjęcia nauki w innej szkole tego samego typu do realizacji celów nie związanych z przekwalifikowaniem zawodowym powinna służyć właściwie prowadzona przez wychowawców i psychologów praca osobopoznawcza oraz słuszne decyzje komisji penitencjarnych o zakwalifikowaniu bądź odmowie zakwalifikowania skazanych do nauczania. Na pewno nie powinien tego czynić generalny zakaz, który pozbawia skazanych w niektórych sytuacjach prawa do nauki.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jednolity: Dz.U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147) zwracam się do Pana Ministra o spowodowanie skreślenia § 6 Instrukcji Nr 3 Dyrektora Generalnego SW z dnia 10 kwietnia 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad organizowania nauczania w szkołach oraz szkolenia kursowego przy zakładach karnych i aresztach śledczych, albo wprowadzenie takiej zmiany jego treści, która nie będzie sprzeczna z aktami prawnymi wyższej rangi.

ZASTĘPCA

Rzecznika Praw Obywatelskich

/-/ dr Jerzy Świątkiewicz